

SİVASLI ÂŞIKLARIN DİLİ İLE TÜRKÜLER*

Doğan KAYA

Halkın ruh halini, derdini, neşesini, zevkini, dünya görüşünü, inancını, karşılaştığı olayları yansıtan; hece ölçüsüyle ve bir veya dört dizeli ana bölümlere çoğu defa bağlantıların getirilmesiyle söylenen; manzum ve ezgili anonim ürünlerdir.

Türküler genellikle bir olay, bir arzu ve bir heyecan üzerine doğarlar.

Türküler, başlangıçta sahibi belli ürünlerdir. Ancak zamanla, türkünün asıl sahipleri unutulur ve sonraki nesiller tarafından halkın dilinde dolaşa dolaşa farklı coğrafyalara yayılır. Türküler böylelikle anonimleşirler. Önceleri mahallî hüviyet gösteren türküler, zamanla millî hüviyete bürünürler. Türkülerin anonimleşmesinde, daha ziyade göçler, kervanlar, askerî sevkler, gurbete iş için gidişler, gezgin halk şairlerinin faaliyetleri, yakın zamanlarda basın ve yayın organları rol oynar.

O yüzden gerek şekil gerekse konu bakımından türkü alanında âşıkların yaptığı katkı küçümsenemeyecek derecededir. Hemen her konuda şiirler yazan âşıklar, türkü konusunda da kayıtsız kalmamış şiirler vücuda getirmiştir. Tespitlerimize göre bugüne kadar türkü konusunda en fazla şiir yazan -50'den fazla bir şiiriyle- Niğdeli halk şairi Fikret Dikmen'dir.

Sivaslı halk şairlerinden yirmi kadar şair türkü konusunda şiir söylemiştir. Biz bu çalışmamızda sözkonusu şiirlerden 8 şiire yer vereceğiz. Bu şiirler; *Bekir Güzeldağ*, *Duran Tamer*, *Gurbetçi Kabadayı Ali*, *İlhami*, *Kul Derya*, *Mahmut Erdal*, *Murat Karababa* ve *Ömer Tombul'a* aittir.

Sözkonusu şiirlerde âşıklarımızın türkü konusundaki hassasiyetleri, duyuş, düşünüş ve görüşlerinin samimi şekilde yansıdığını gözlemlemekteyiz. Günümüzde değişen / değiştirilen müzik zevkimizle türküler artık geriye atılmış durumdadır. Bize ait olan, bizi anlatan türkülerle ilgilenenlerin de türkülerin baş tacı edilmesi hususunda maalesef yaptırım güçleri yoktur. Bu alanda "ekmek yiyenler" dahi bu değerimizin künhüne vakıf değildirler. Hayalî'nin de dediği gibi "Ol mahiler ki derya içredir deryayı bilmezler." Geçimini müzikten sağlayan bir sanatçıya dostu; "Bu türkülerini söyleyebilmen için 15 sene tezek koklaman lâzım." deyince "Tezek ney?!" demiş. İşin doğrusu türkülere gönül ile değil de başka sebepler için yaklaşan fertlerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. "Türküler Kangal'ı geçtikten sonra bozuluyor. 'Gardaş', 'kardeş' olmuş, 'barabar', 'beraber' olmuş." diyen Muhlis Akarsu hiç de haksız değildir. Türküler Türk'ün ruhudur, zevkidir, acısıdır, gözyaşındır, arzusudur, ihtirasıdır, ümididir, sığınağıdır. Türkülerimizde yaşanmışlık vardır. Günümüzde masa başında üretilen türkülerle, yaşanmışlık sonrası üretilen türkü arasında fark, sadece işin uzmanlarınca değil türkülere gönül vermiş herkes tarafından da fark edilmektedir.

Türküler icra edilirken özüne bağlı kalarak, otantik özelliği korunarak, türkünün yakıcısının icrasında olduğu gibi samimî ve hissi okunmalıdır. Âşık Veysel'le ilgi bir hatıra bu söylediğimizi daha anlamlı hale getirmektedir. Ruhi Su'ya ait olan bu hatıra şöyledir:

"Sanırım 1941 yılıydı. Ankara'da Ahmet Kutsi Tecer Bey'in evindeydim. Cevat Dursunoğlu, Tahsin Banguoğlu, Bedrettin Tuncer ve Muzaffer Sarısözen de vardı. Veysel Ankara'ya geldiği için, böyle bir toplantı yapılacağını duyup ben de gitmiştim. Aslında ben de Türkü söylediğim için, bir usta karşısında kendimi sınamak istiyordum. Bir ara, bu türkü söyleme arzumu belli ettim.

* Yayınlandığı yer: *Bilimsel Eksen*, S. 25, Kış-Bahar2018, s. 41-51.

-Pek âlâ Ruhi Su, sen de bir türkü söyle, dediler.

Bir saz eşliđi olmadan birkaç türkü söyledim. Sonunda;

-Nasıl buldun Veysel,

diye bir soru atıldı ortaya. Veysel düşündü;

-Efendim, dedi. Dağlarda bir çiçek olur, onu alır şehre getirirsin, güzel saksılarda güzel topraklar içinde yetiştirirsin, geliştirirsin. Belki daha güzel bir çiçek olur, ama o eski kokusunu bulamayız, dedi.

Bedrettin Tuncer;

-Buyur bakalım, Ruhi Su, dedi.

Ben bu davranışa biraz alındım, hatta gereken dersi de aldım.”

Biz âşıklara kulak verelim:

Bekir Güzeldağ (Gazibey köyü Sivas, 1956-)

Türküler Tadımız

Türküler tadımız tuzumuz bizim
Türküler sofrada ayran aşımız
Beşikte beekte kuzumuz bizim
Türküler bacımız karındaşımız

Gurbet yollarında yol arkadaşı
Hasret dağlarında dumanlı başı
Sevdalı gönülde hilâldir kaşı
Türküler sinede gönüldaşımız

Yazın çiçek açar güzün bozunan
Al yanakta utancınan yazınan
Türlü libas kutnu kumaş bezinen
Türküler nikahtır harem eşimiz

Turnayla uçuşur gezer arıyla
Yoklukta dil açar nidalarıyla
Koşmalar coşturur sedalarıyla
Türküler hudutta sınır taşımız

Bazen halay olur bizi coşturur
Olur olmaz sevdalara coşturur
Bazen dağı deler beller aştırır
Türküler yokuştur türkü düzümüz

12 09 2003

Duran Tamer (Sızır-Gemerek / Sivas), 1948-)

Türküler

Törenin kaynağı kültürün özü
Bu bizim türküler bizim türküler
Aşkın muhabbetin sevginin sözü
Bu bizim türküler bizim türküler

Meyimde nefestir sazımda perde
Süzülen nağmeler dermandır derde
Ezgilerin makam kurduğu yerde
Bu bizim türküler bizim türküler

Dillerde hecedir kızda gelinde
Bir demet gül olur dostun elinde
Mızrabın vurduğu sazın telinde
Bu bizim türküler bizim türküler

Yiğit anaların nazlı sunası
Onunla yakılır gelin kınası
Değişmeyen kültürümün anası
Bu bizim türküler bizim türküler

Nakış nakış heybelerde kilimde
İlgıt ılgıt eser seher yelinde
Ta ezelden beri Türk'ün dilinde
Bu bizim türküler bizim türküler

Bazı yâre bazı güle seslenir
Allar giyer gelin gibi süslenir
Âşıkların diyarında beslenir
Bu bizim türküler bizim türküler

DURAN der halkımın gürleyen sesi
Bırakmaz gönlümde kederi yası
Türklerin nefesi Türk'ün hevesi
Bu bizim türküler bizim türküler

Gurbetçi Âşık Ali Kabadayı (Diktaş Köyü-Divriği / Sivas, 1939)

Türkülerimiz

Doğumdan ölüme ömür boyunca
Kalbimizde atar türkülerimiz
Ölüm döşeğinde bile duyunca
Canıma can katar türkülerimiz

Öz kültür örf adet sevgi saygıyı
Neşeyi hüznü nice duyguyu
Yaralara merhem ile sargıyı
Hekim olur sarar türkülerimiz

Yedi bölgem köylümedir en hası
Avrupa Afrika Asya kıtası

Ruhumda renklenir türlü libası
Çiçekler gibidir türkülerimiz

Diktatör ağası paşası beği
Gaddar olsa katı olsa yüreği
Hiçbir yerde bükülme bileği
Onu da mest eder türkülerimiz

Her insanın gamlı yaşlı anına
Türküler yetişir hep imdadına
Doyum olmaz lezzetine tadına
Bir başka haz verir türkülerimiz

İyiden güzelden haklıdan yana
Rüşvet alıp vermez hiç ona buna
Üzmez iyileri kıymaz bir cana
Katil olmaz bizim türkülerimiz

Din dil ırkı hiç kimseyi ayırmaz
Siyasette yapar parti kayırmaz
Zorda bile kalsa yana kıvırmaz
Yiğittir asildir türkülerimiz

TRT'de "Türkü Türkü Türkiye'm"
Mest ediyor bizi ne yalan diyem
Cümlenize çok çok selâm söylüyem
Sizler bülbül, güldür türkülerimiz

Saygıya sevgiye hem sevgiliye
Hitap eder akıllıya deliye
GURBETÇİ'yim KABADAYI ALİ'ye
Nice ilham verir türkülerimiz

İlhami Aslantaş (Etyemez Köyü-Kangal / Sivas, 1960-)

Türkü

Şiirlerle oturarak diz dize
Türkülere nakşedilir bir dize
Mızrap ile ahenk verir her saza
Dile gelir nağmelerle yaramız
Türkü bizim şerbetimiz şıramız

Ferah verir türkülerin özleri
Tarihlere damga vurur sözleri
Ayan eder muammayı gizleri
Dile gelir nağmelerde yaramız
Türkü bizim şerbetimiz şıramız

Kimi zaman kulaklara hoş gelir
Gönüllere huzur verir coş gelir

Bir tek ozan zalimlere baş gelir
Dile gelir nağmelerde yaramız
Türkü bizim şerbetimiz şıramız

Türkülerle dışa vurmuş derdimiz
Dolu dolu yürekleri tertemiz
Sevgi barış kardeşliktir ilkemiz
Dile gelir nağmelerde yaramız
Türkü bizim şerbetimiz şıramız

Harman olur mahirlerin elinde
Hayat bulur ozanların dilinde
İsyan vardır bağlamanın telinde
Dile gelir nağmelerde yaramız
Türkü bizim şerbetimiz şıramız

İLHAMİ der vazgeçilmez güzelden
Sevgiliye haber verir tez elden
Her bir derde merhem olur ezelden
Dile gelir içimizde yaramız
Türkü bizim şerbetimiz şıramız

Kul Derya (Karaçayır Köyü-Sivas, 1940-)

Türkü Söyler

Kimse Türk'ü yıldırılmaz
Türk olanlar türkü söyler
Türküsunü öldüremez
Türk olanlar türkü söyler

Türklüğün özü türküdür
Türk'ün lisanı türküdür
Türk'ün özlemi türküdür
Türk olanlar türkü söyler

Kulak ver Türk mezarına
Yol uğrat Türk pazarına
Ozanından yazarına
Türk olanlar türkü söyler

Koroğlu'nun türküleri
Türk'ün yiğit öyküleri
Söylenir öteden beri
Türk olanlar türkü söyler

Anadolu'dan her yana
Türkü neşe insana
Uzanır ta Horasan'a
Türk olanlar türkü söyler

Türklüğün türküsü ağır
Türküler gerçeğe dair
Türk ozan KUL DERYA şair
Türk olanlar türkü söyler

Mahmut Erdal (Şahin Köyü- Divriği / Sivas, 1938- 7 Temmuz 2010)

Türkümden Anlayamazsın

Kapında Mercedes denizde yatın
Sen benim türkümden anlayamazsın
Villan apartmanın sayısız katın
Sen benim türkümden anlayamazsın

Gecekondu çamuruna batmadın
Sekiz kişi bir odada yatmadın
Soğan kırıp kuru ekmek yutmadın
Sen benim türkümden anlayamazsın

Mızrapla tellerde derdi çalmadın
Benimle ağlayıp benle gülmedin
Fiş verip bakkalda ekmek almadın
Sen benim türkümden anlayamazsın

Yeşil pasaportun tüm dünya yurdun
Başkente uğradın kuvvetli ardın
Ne kira derdin var ne kömür derdin
Sen benim türkümden anlayamazsın

MAHMUT ERDAL ödün verme sazından
Sen ayrılma benliğinden özünden
Devam et Pir Sultan Veysel izinden
Sen benim türkümden anlayamazsın

Murat Karababa (Onbaşılar Köyü-Sivas, 1971-)

Bu Türküler Bizim Değil

Bre evlat söylediğin
Bu türküler bizim değil
Şu gönlünü eğlediğin
Bu türküler bizim değil

Tarih yoktur sözlerinde
Kültür yoktur özlerinde
Çok büyütme gözlerinde
Bu türküler bizim değil

Nağmeleri saza uymaz
Delikanlı yüze uymaz

Vazgeç evlat bize uymaz
Bu türküler bizim değil

Hayata ışık tutmuyor
Hiçbir değer anlatmıyor
Dinlerken kalbim atmıyor
Bu türküler bizim değil

Notalarda maya bozuk
Dizelerde haya bozuk
Güller kokmaz dalya bozuk
Bu türküler bizim değil

Söyle bunun türü nedir
Kültürde ki yeri nedir
Kime ait piri nedir
Bu türküler bizim değil

Sözü sözüme uymaz
Semah horon halay olmaz
Okurken yorulur boğaz
Bu türküler bizim değil

Dinliyorken neşem kalmaz
Türküm diyen bir haz almaz
Hoyrat koşma divan olmaz
Bu türküler bizim değil

Ömer Tombul (Gaziköy-Sivas, 1947-)

Türkü Söyleriz

Bizi bu dünyada bilmeyen yoktur
Türk'üz Türkiye'de türkü söyleriz
Bizim âşığımız ünlümüz çoktur
Türk'üz Türkiye'de türkü söyleriz

Bu Türk devletine kuyu kazanlar
Akılsız delidir huzur bozanlar
İncitme der Yunus gibi ozanlar
Türk'üz Türkiye'de türkü söyleriz

Sende Yunus gibi Allah'a bağlan
Değişleri hoştur duyunca ağlan
Söylenir dillerde Karacaoğlan
Türk'üz Türkiye'de türkü söyleriz

Kerem Aslı için çok etti çaba
Dolandı köy şehir yayla kasaba
Sivas ellerinde Ruhsatî Baba
Türk'üz Türkiye'de türkü söyleriz

Biliyoruz dostlar bu dünya fani
Her gelen söylemiş binlerce mani
Hani âşık Emrah hani Sümmanî
Türk'üz Türkiye'de türkü söyleriz

Ferhat Şirin için taşları oydu
Yalana inandı şeytana uydu
Şirin ölmüş diye canına kıydı
Türk'üz Türkiye'de türkü söyleriz

Dünya bir sahadır sahada yüksel
Çalış ilim öğren daha da yüksel
Anıyoruz seni ey Âşık Veysel
Türk'üz Türkiye'de türkü söyleriz

Yükselmek ileri gitmektir ülküm
Edirne'den Van'a tapulu mülküm
ÖMER TOMBUL der "Ben Türkoğlu Türk'üm"
Türk'üz Türkiye'de türkü söyleriz

Kaynakça:

Ballıktaş, Ali Bizi Yolumuzdan Eğlemesinler, Ankara, s. 20

Doğan Kaya Arşivi.

Kabadayı, Gurbetçi Âşık Ali, *Yüreğimin Şiirleri*, BRC Basım, Ankara, 2009, s. 150-151.

Kılıç, Seyit-Celalettin Tokmak-Kevser Dostagüler, *Vezin Grubu Türk Şairleri Antolojisi*, Ankara 2013 C 1 s 174

Ozan Sinemi, *AN-DER (Anadolu Halk Ozanları Kültür ve Dayanışma Derneği) 2007 Şiir Antolojisi*, Ankara, 2007, s. 27.

Su, Ruhi, "Âşık Veysel", *Yelken*, S. 194, 4. 1973, s. 14.